

Vergaderjaar 1993–1994

22 889

Wijziging van de artikelen 71 en 245 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 310 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek (verjarings- en klachttermijnen)

Nr. 8

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 29 november 1993

1. Inleiding

De leden van de CDA-fractie dankten de regering voor de antwoorden. Zij hadden geen behoefte hierop terug te komen. Zij wilden nog een punt aan de orde stellen naar aanleiding van een reactie van de Studiekring Strafrechtspraak van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (brief van 25 juni 1993).

De leden van de fracties van PvdA en D66 hadden met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord en de nota van wijziging waarvoor zij de regering dankten.

De leden van de Groen Links-fractie hadden met instemming kennisgenomen van de memorie van antwoord.

2. Wijziging van het Wetboek van Strafrecht

Naar aanleiding van een vraag van de leden van de CDA-fractie over de wenselijkheid van verruiming van het bereik van de regeling tot kinderpornografie (artikel 240b Sr.) deel ik mee dat deze uitbreiding reeds is verwezenlijkt bij eerste nota van wijziging.

Deze leden merkten verder op dat er ook buiten het terrein van zedendelicten delicten zijn waar zich het probleem kan voordoen dat eerst door tijdsverloop hindernissen die aan het doen van aangifte in de weg staan, verdwijnen. Zij noemden als voorbeeld kinderarbeid (artikel 253 Sr.) en kindermishandeling. Zij wilden weten of is overwogen of een meer omvattende regeling niet de voorkeur verdient.

De leden van de D66-fractie steunden het voorstel, artikel 240b Sr. onder het bereik van de regeling te brengen, evenals het voornemen tot verhoging van de strafmaat bij kinderpornografie.

Ook zij vroegen zich in navolging van de NVvR af waarom de verjaringsregelingen zich niet ook uitstrekken tot kinderarbeid en kindermishandeling. Zij gingen er overigens vanuit dat de regering de reikwijdte van het wetsvoorstel wilde beperken tot slachtoffers van zedendelicten, met welke doelstelling zij zich konden verenigen. Niettemin vroegen zij

zich af of nog andere zedendelicten binnen het bereik van de regeling zouden kunnen worden gebracht.

Ik zal op deze vragen gezamenlijk ingaan.

Het onderhavige wetsvoorstel strekt tot verbetering van de bescherming van minderjarige slachtoffers van zedendelicten. Het strekt zich niet uit tot bescherming van minderjarige slachtoffers van andere delicten. De voorstellen vloeien voort uit het kabinetsstandpunt over het onderzoek van drs N. Drayer naar seksueel misbruik van meisjes door verwanten. Naar mijn oordeel zijn er geen andere zedendelicten dan de nu voorgestelde artikelen 240b en 242 tot en met 250ter die in aanmerking komen voor de verruimde verjaringsregelingen.

In de praktijk is niet gebleken dat de hindernissen die aan het doen van aangifte van zedendelicten in de weg staan, zich ook (en in dezelfde mate) voordoen bij andere delicten. Ik sluit evenwel niet uit dat zich elders problemen kunnen voordoen. Naast de reeds genoemde voorbeelden (kindermishandeling en kinderarbeid) zou men kunnen denken aan misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (mensenroof, onttrekking aan het wettig gezag, schaking en vrijheidsberoving). Ik acht het niet verstandig om het bereik van dit wetsvoorstel, dat is beperkt tot zedendelicten, nu op ad hoc basis uit te breiden tot andere delicten waarvan men zich kan voorstellen dat het traumatische karakter ervan het tijdig doen van aangifte in de weg kan staan. Ik geef er de voorkeur aan, na te doen gaan of de voorzieningen die nu getroffen worden ten behoeve van de bescherming van jeugdige slachtoffers van zedendelicten, dienen te worden uitgebreid tot andere misdrijven waarvan jeugdigen het slachtoffer kunnen zijn.

De leden van de CDA-fractie vroegen of het voorgestelde verjaringsregime onverkort dient te gelden. Zij konden zich indenken dat de gewone regeling onder bepaalde omstandigheden van toepassing zou kunnen zijn. Zij noemden als voorbeeld het overlijden van het minderjarige slachtoffer vóór het bereiken van de meerderjarige leeftijd. Het is de vraag of de verjaringstermijn in dat geval nooit kan beginnen.

De leden van de D66-fractie merkten op dat de verruimde verjaringstermijnen ook gelden wanneer reeds vóór het bereiken van de meerderjarigheidsgrens door een ander dan het slachtoffer aangifte is gedaan, maar geen vervolging is ingesteld. Zij vroegen of de verruimde verjaringstermijn nu ook in deze gevallen geldt.

Ik zal op deze vragen gezamenlijk ingaan.

In het voorstel vangt de verjaringstermijn aan op de dag na die waarop het minderjarige slachtoffer van een zedendelict meerderjarig wordt. Het voorstel is erop gericht het slachtoffer meer tijd te gunnen voor het doen van aangifte. Daarvan staat los de vraag op welk moment de strafvervolging een aanvang neemt. Deze kan een aanvang nemen zodra aangifte is gedaan dan wel – indien de vervolging slechts op een klacht kan plaatsvinden – een klacht is ingediend. Een strafvervolging kan dus ook worden ingesteld vóór de aanvang van de verjaringstermijn. Het voorgestelde regime beoogt geen voorwaarden te scheppen om een zedenzaak die rijp is voor het instellen van een strafvervolging, langer te laten liggen dan nodig is.

Indien het slachtoffer overlijdt vóór het bereiken van de meerderjarigheid, kan naar de letter van artikel 71, onderdeel 3°, de verjaringsstermijn geen aanvang nemen. Ik acht het niet nodig voor dit bijzondere geval in de bepaling een nadere voorziening te treffen. Een redelijke uitleg brengt met zich dat de verjaringstermijn alsdan begint te lopen op

de dag na die waarop het slachtoffer bij leven meerderjarig zou zijn geworden.

De leden van de PvdA-fractie hadden een paar opmerkingen over het voorstel om de verjaringstermijn te laten beginnen bij het bereiken van de meerderjarigheid, en niet, zoals in het aanvankelijke voorstel, bij het bereiken van de zestienjarige leeftijd. Zij vroegen de regering nogmaals in te gaan op de door hen in het voorlopig verslag gestelde vraag: wordt met het extra oprekken van de mogelijkheid om later op de verantwoordelijkheid voor het aangaan van seksuele relaties terug te komen de evenwichtige belangenafweging (bescherming tegen seksueel contact waaraan men zich niet kan onttrekken enerzijds en genoemde verantwoordelijkheid anderzijds) geen geweld aangedaan?

Ter aanvulling op hetgeen ik in de memorie van antwoord naar aanleiding van vragen van de leden van de CDA-fractie en van de leden van de PvdA-fractie reeds omtrent dit punt naar voren heb gebracht (blz. 2 en 3), merk ik het volgende op.

Het voorstel om ten aanzien van alle zedendelicten de verjaringstermijn te laten ingaan op het moment van meerderjarigheid en, daaraan gekoppeld, de klachttermijnen te laten eindigen tegelijkertijd met het aflopen van de verjaringstermijn, berust als gezegd op de overweging minderjarige slachtoffers van zedendelicten zoveel mogelijk tijd te gunnen voor de verwerking van hun misbruikervaringen en wat de aanvang van de termijnen betreft aansluiting te zoeken bij de civielrechtelijke verjaringsregeling.

Dit voorstel betekent onder meer dat een persoon met wie in de periode tussen de twaalf- en zestienjarige leeftijd seksuele handelingen zijn gepleegd, een klacht kan indienen gedurende een termijn die eindigt twaalf jaren na het bereiken van de meerderjarigheid. In het aanvankelijke voorstel, zoals neergelegd in mijn brief van 20 september 1991, zou de verjaringstermijn beginnen vanaf de zestienjarige leeftijd en zou de klachttermijn derhalve in de regel twee jaren eerder eindigen. Ik ben van oordeel dat met het in de regel twee jaren later eindigen van de verjarings- en klachttermijn geen geweld wordt gedaan aan een evenwichtige belangenafweging in dezen. Ik wijs daartoe op het volgende. Het plegen van seksuele handelingen met een persoon tussen twaalf en zestien jaren is een strafbaar feit. Soms heeft betrokkene reeds beneden de twaalfjarige leeftijd seksuele ervaring gehad.

Voorwaarde voor het instellen van een strafvervolgning terzake van de in de artikelen 245, 247 en 248ter Sr. strafbaar gestelde gedragingen is het indienen van een klacht. Klachtgerechtigd is ook het slachtoffer beneden de zestienjarige leeftijd, zulks in afwijking van artikel 65, eerste lid, Sr. Ik acht het juist dat ook bij klachtdelicten aan de betrokkene geruime tijd wordt geboden om vanuit zijn/haar eigen verantwoordelijkheid te bezien of de voorwaarde voor strafvervolgning wat hem/haar betreft al dan niet moet worden vervuld. In het algemeen zal degene met wie in de genoemde periode seksuele handelingen zijn gepleegd, voor het beantwoorden van die vraag niet de maximale duur van de termijn nodig hebben. De omstandigheid dat ingevolge het voorstel de termijn ook bij klachtdelicten met twee jaar is verlengd en het slachtoffer zo nodig tot het einde daarvan nog een klacht kan indienen acht ik aanvaardbaar. Ik zie daarin geen aanleiding wat het aanvangstijdstip betreft te differentiëren tussen de verschillende zedendelicten.

De leden van de D66-fractie vroegen de regering naar een reactie op het door de NVvR aangesneden punt, te weten het ontbreken in artikel 248, eerste lid, Sr. van een strafverzwaring indien de in de artikelen 242 en 244 strafbaar gestelde feiten zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben gehad.

Ik meen met deze leden dat een discussie over dit punt niet in het kader van dit wetsvoorstel gevoerd zou moeten worden. Ik wijs er overigens op – ook de NVvR maakt hiervan melding – dat de in artikel 248, eerste lid, voorziene strafverzwaring tot ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie overeenkomt met de maximale straffen die voor de misdrijven van de artikelen 242 en 244 Sr. kunnen worden opgelegd. Ingevolge artikel 248, tweede lid, kan een gevangenisstraf van vijftien jaren worden opgelegd, indien de in de artikelen 242 tot en met 247 Sr. omschreven misdrijven de dood ten gevolge hebben gehad. Zo nodig zou dit punt ter sprake kunnen komen bij de behandeling van wetsvoorstel inzake kinderpornografie.

Op een vraag van de leden van de PvdA-fractie inzake het bij eerste nota van wijziging ingevoegde artikel IA (wijziging van het in wetsvoorstel 21 327 voorgestelde artikel 77d: uitzondering op de in het algemeen voor minderjarige daders tussen twaalf en achttien jaren geldende, kortere verjaringstermijn, ten aanzien van daders van zedendelicten vanaf de leeftijd van zestien jaren) antwoord ik dat deze voorziening geen gevolgen heeft voor het in dezen toepasselijke strafrecht.

Naar aanleiding van een vraag van de leden van de GroenLinks-fractie over het reeds genoemde artikel 77d Sr. breng ik het volgende naar voren.

In artikel 70, tweede lid, Sr. is bepaald dat ten aanzien van degene die ten tijde van het plegen van het strafbare feit nog geen achttien jaren is, de verjaringstermijnen tot een derde worden ingekort. Ingevolge het voorgestelde artikel 77d, eerste lid, dat in de plaats komt van het huidige artikel 70, tweede lid, zal inkorting tot de helft plaatsvinden.

Op deze kortere verjaringstermijn wordt juist ter bescherming van jeugdige slachtoffers van zedendelicten de uitzondering gemaakt dat voor de dader van een zedendelict die ten tijde van het begaan van het delict zestien jaren is, de voor de volwassen daders geldende termijnen gelden.

3. Wijziging van het Burgerlijk Wetboek

De leden van de fracties van de PvdA, van D66 en van GroenLinks stemden in met de bij eerste nota van wijziging aangebrachte wijzigingen in het voorgestelde artikel 310 van Boek 3 BW.

De leden van de Groenlinks-fractie vroegen zich naar aanleiding van een voorstel van de Landelijke Werkgroep Vrouw en Recht, neergelegd in een brief van 18 mei 1993 aan de vaste Commissie voor Justitie, af of het belang van de bijzondere categorie slachtoffers van incestdelicten een civielrechtelijke verjaringstermijn van dertig jaren vanaf de meerderjarigheid rechtvaardigt.

Het voorstel van de Landelijke Werkgroep Vrouw en Recht is mij op zich sympathiek. Niettemin acht ik het niet verstandig het voorstel over te nemen. Ik meen dat ook slachtoffers van incestdelicten met de thans voorgestelde civielrechtelijke verjaringstermijn, die in ieder geval niet eerder eindigt dan de strafrechtelijke termijn, voldoende tijd hebben voor beantwoording van de vraag of de dader in rechte moet worden betrokken. Overneming van de suggestie zou er bovendien toe leiden dat

er een niet goed te verklaren differentiatie zou optreden tussen het civielrechtelijke en strafrechtelijke verjaringsregime.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin